

- 27 Modus denunciandi impedimentum occultum, quod ex peccato nascitur, est, ut prius de illo secreto impedimento moneat, ut ab illo matrimonio desistat, quod si noluerit facere, denuntiet superiori aut alteri, qui impedire possit, quamvis id probare non possit.
- 28 Vnus testis sufficit ad impedendum matrimonium novum contractum, quando iuramentum de ipso contrahendo non interuenit: is tamen testis sciens ex sua manifestatione magnum scandalum sequitur, ad demerendum non tenetur, nu. 29.
- 30 Parochus celebraturus matrimonium, sciens votum simplex alterius contrahentis, quid facere debeat?
- 31 Vnus testis ita demum sufficit ad impedendum matrimonium contrahendum, quoties cum iuramento assereret id certo scire, aliqui unus testis etiam iuratus de auditu cum altero assequente iuramento de certa scientia non sufficere, ut nu. 32.
- 32 Fama sola impedimenti duobus testibus probata sufficit ad impedendum matrimonium contrahendum.
- 33 Testis unus de auditu ad impedendum matrimonium contrahendum sufficit, si circa impedimentum testificetur iuxta formam a canonibus expressam.
- 34 Monitoria generales concedi possunt etiam contra testes qui veritatem sciunt de aliquo negotio & eorum nomina ignorant, & nu. 37.
- 35 Monitoria generales concedi possunt in omnes impediens testes produci in causa nota.
- 36 Monitoria generales decerni possunt contra habentes vel scientes, quis habeat has vel illas scripturas: limitatur, ut hic.
- 37 Reus interrogatus de crimine an illud commiserit, quando contra se veritatem dicere tenetur, & nu. 42.
- 38 Hereticus oculus interrogatus ab inquisitoribus verum sciat aliquem hereticum esse, an tenetur se prodere?
- 39 Rei contra ius requisitus possunt ac debent quacunq; vti amphibologia resisti sermonis circa mendacium.
- 40 Copia indiciorum an sit danda a iudice reo, ad hoc, ut ipse tenetur dicere contra se veritatem? & nu. 44.
- 41 Index causet ne non rite procedat interrogando reum illicite & non legitime, quia alias damnet animam suam.
- 42 Non debet fieri aliquid ex solo zelo iustitiae, nisi subsit iudicium rationis.
- 43 Sciens aliquid, quid sibi sub sigillo & fide secreti dictum est, non debet id reuelare ad finem punitionis, nisi in delictis, in quibus inquisitio fit & reuelatio exigitur ad providendum malo presenti vel imminenti, ut in nu. 48, praeter quam in casu posito in nu. 52.
- 44 Secretum confessionis sacramentalis nullo modo etiam ad salvandum totum regnum reuelandum est: nec etiam in causa matrimoniali ad id compellendus est sacerdos, ut in nu. 50 & n. 74, ubi limitatur.
- 45 Confessarius non debet reuelare haereticum sibi confessum nolentem poenitere alios prodere.
- 46 Haereticus occultis protnus sum indicibus Apostolicis hoc est, inquisitoribus indicandi, nulla praecedente correctione fraterna, etiamsi seve compertum sit, quod per solam correctionem respiciant, quia eisdem non est fidendum.
- 47 Coniux, descendentes & alij, qui iure non tenentur testificari contra alterum nec propalare ob monitorias, & nu. 55, quomodo intelligitur.
- 48 Vasallus excusatur a propalando contra Dominum.
- 49 Filius patrem haereticum occultum accusare aut iudicibus indicare non tenetur, duobus casibus exceptis, de quibus hic.
- 50 Advocatus, Medicus, Confessor, Obstetrix & alij similes non tenentur reuelare secretum cum eis communicatum ad preceptum superioris, nec id debent facere, nisi in casibus, de quibus hic.

- 51 Monitoria generales concedi debent pro occultis, in quibus alias non patet probatio; secus pro notis.
- 52 Monitoria generales concedi non debent pro re leui, & an lata pro ea ligent? & nu. 61.
- 53 Causa, que dicitur parua & qua magna, relinquitur arbitrio iudicis.
- 54 Monitoria generales facilius pro pauperibus pro re parua, quam pro divitibus concedenda sunt. Modicum dicitur respectu personarum.
- 55 Causa magna dicitur respectu personarum.
- 56 Nam inter aliquos causa decem librarum esse magna, & inter alios causa centum Florenorum esse parua.
- 57 Monitoria specialia contra certas personas pro minori summa concedi solent.
- 58 Excommunicatio generalis lata in scientes factum, & non reuelantes, non obligat eum, qui aliquid accepit sine scandalo in recompensam certi debiti liquidi sibi ex iustitia, quod alio modo non poterat recuperare, nec etiam obligat id sciens, modo pro comperto habeant pro debito legali res illas fuisse subtrahatas: secus tamen si dubitarent, licet subripienti id assereret iuxta fide & virtute apud eos pallere, ut merito propter eius dictum certi efficiantur: quod procedit etiam si Episcopus iubeat reuelare eos, qui rem illam pro recuperatione sui debiti acceperunt, quia huiusmodi monitoria contingunt errorem intolerabilem, ac proinde non valent, ut in nu. 68. Ampliatur in errore aliquo surripiente de bonis mariti praed. modo, nu. 69, ubi quod debet cauere, ne iterum sibi debitum solatur.
- 59 Vxor poterit occulte & sine scandalo de bonis mariti solvere debitum ipsius, etiam contra eius voluntatem.
- 60 Reuelare non tenetur admonitorias, qui aliquid auditur a leuib; personis non sibi dignis, ut hic.
- 61 Excusatur a reuelatione facienda aliquid sciens, si, a quo sciuit, denuntiet.
- 62 Reuelare quis non tenetur peccatum secretum, si reus est omnino emendatus, vel cum correctione fraterna speratur emendatio.
- 63 Edicta quae leguntur in visitationib; circa peccata manifestanda, intelliguntur de publicis, non vero de occultis.
- 64 Monitoria criminosis respondendum non est: nec quando praestitum pactum in contrarium, ut in nu. 77.
- 65 Excommunicatio regularur ab intentione excommunicatoris: idem est in excommunicatione generali, n. 79.
- 66 Monitoria generales intelligi debent civili modo, ita quod non quis ardeat ad impossibile: & excommunicatio fieri non debet pro debito contra eum, qui solvere non potest, nu. 81.
- 67 Praxis monitoriarum, & numeris seq.
- 68 Index Ecclesiasticus tenetur remittere laicum exeuntem ad monitorias, & allegantem rem tenere in isto titulo, ad suum iudicem, si hoc petatur: cognoscit tamen index Ecclesiasticus, an legitime propalauerit, vel non, n. 85, & seq.
- 69 Praxis procedendi in denuntiatione Evangelica, & n. seq.
- 70 Diaconus ex officio suo debet denuntiare excommunicatum nominatum, & eum facere evitare, quando sibi constat, & nu. seq.
- 71 Vnus testis quantum sufficiat quantum ad excommunicationem in genere, secus tamen est quantum ad excommunicationem in specie & nominatim.

C A P V T X I.

De monitoriis generalibus earumque praxi.

**E**piscopus tunc ad instantiam cuiuscunque potentis potest concedere monitorias generales (vulgo, Cartas generales de descommunicatione dictas) contra detinentes res suas, ut nisi eas restituant intra certum tempus in eisdem literis assignatum, sint excommunicati, & etiam con-

tra

tra scient vbi vol apud quam personam tales res nunc sint, ut id propalare debeant, iuxta a glof. 1. Bart. Bal. Ang. & ceteros committere Doct. in l. civile, C. de fur. tex. in c. qui cum fure, de fur. vbi Abb. n. 2. dicit per illum text. iustificari posse sententias Episcoporum, qui quotidie subditos suos conscios furti admonent, ut debeant reuelare, & non reuelantes excommunicant. Steph. Aufi. in addit. ad Clem. 1. de off. ord. & in tract. de potest. Eccl. super facular. vers. 3. incip. pro quolibet damno, n. 53. vol. 14. tract. diuers. Doct. fol. 404. Rota in nou. decis. 19. de dolo & contum. alias 444. incip. extra Rotam fol. 64. Bal. in c. s. sacerdos, statim in prin. de off. ord. gl. in Clem. dispensosam, in verb. praemon. de iud. vbi Card. Imol. Anch. & alij notant, formamque ponunt: sequitur plures referens Io. de Neuzan. in sua Sylua. nupt. lib. 3. r. 8. vol. 6. tract. diuers. Doct. fol. 38. vbi in 8. iure idem probat, nempe ratione peccati, de quo solus Ecclesiasticus cognoscere potest, ut in c. noui. de iud. idem latissime iure probat Steph. Aufi. vbi supra in d. tract. de potest. Ecclesiastic. super laicus, & c. nu. 53. d. vol. 14. tract. fol. 404. sequitur Bernar. Diaz. in reg. 243. Quod hodie sacrum Concil. Trid. approbavit in sess. 25. c. 3. de reform. saluiteram in his monitoriis formam seruandam praescribens in hunc fae modum.

2 Quapropter & excommunicationibus illis, quae monitionibus praemissis, ad finem reuelationis, ut aiunt, aut pro perditis seu subtrahatis rebus ferri solent, a nemine profus, praeterquam Episcopo decernantur, & tunc non alias, quae ex re non vulgari, causaq; diligenter ac magna maturitate per Episcopos examinata, quae eius animam moueat, nec ad eas decernendas cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate adducatur, sed totum hoc in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re. persona aut tempore esse decernendas esse iudicauerit: Solus itaq; Episcopus potest decernere huiusmodi excommunicationes generales, & ut ibidem cauetur, quasi alij iudices inferiores eas ferre minime possint. Nuntius autem Apostolicus Legatus a latere ad prouinciam missus, ut vbi euellat & dissipet, & diffuset atq; plantet, cum sit ordinarius ordinariamque iurisdictionem habeat in prouincia sibi commissa & vn de per mortem Papae mittentis non expirat eius officium, ut in c. 2. inc. legatus, & ibi gl. pen. & committere Doct. de off. leg. 6. Gundif. Villadieg. in tract. de legat. 1. par. quaest. 16. num. 112. volum. 14. tract. u. fol. 165. poterit iure optimo huiusmodi literas monitorias generales decernere. Sic & etiam legatus potest dispensare in omnibus casibus, in quibus Episcopus sive Archiepiscopus, sive Patriarcha, vel quilibet ordinarius suae prouinciae, quia ipse ordinarius est in ea, ut pote vices Domini Papae gerens, & plenissimam & maiorem post principem in ea habet potestatem, ut inquit Specul. in tit. de legat. §. consequenter in prin. sequitur Villadieg. vbi sup. q. 14. in prin. Imo omnia videtur posse, & quae Papa sibi specialiter non reseruaui, quae vices eius gerit, eum venerabilis, de consuet. c. 1. de off. legat. & ibi Abb. in vlt. notab. Specul. in tit. de leg. §. nunc ostendendum, in vers. legatus, & est imago ipsius Principis, ut in c. volentes, de off. leg. ut late plurima congerens in proposito tradit Nicol. Boer. in tract. de potest. lega. a latere, n. 16. & aliquib; seqq. & iterum, n. 61. & seq. eod. vol. 14. tract. Nil miru ergo si Nuntius Apostolicus legatus sedis Apostolicae possit, imo recte potest praed. monitorias generales decernere, prout quotidie eas concedit atque decernit per totam suam prouinciam, rem committendo Episcopo, ipsiusque prouisorio seu officiali dicecesis, ut si remanuerit iuxta decretum sacri Concil. Trid. superius praesertum, duxerit concedendas, eas decernat cum assignatione alicuius termini, intra quem sub pena excommunicationis Apostolicae reueletur quod praereditur, & ita videmus fieri saepissime, etque hoc indubium.

3 Quinimo, & Prouisor seu Vicarius generalis cu-

iuscunque Episcopi sive Archiepiscopi, cum habeat generale mandatum, sitque ordinarius dicecesis, ordinariamque exerceat iurisdictionem, poterit praed. monitorias generales concedere atque censuras decernere, ut in terminis tenet Sylua nupi. & Bernar. Diaz. vbi sup. Nec enim hunc meo iudicio excludere ab hac facultate, & potestate voluit Concil. Trid. in verbis supra relatis, du dispouit, a nemine profus, praeterquam ab Episcopo eas decernendas, cum ipsius hic generalis vicarius habeat eandem potestatem in iurisdictionibus sibi ab Episcopo concessam: sed vt paulo ante dicebamus, inferiores ab Episc. voluit sacr. Concil. in hoc excludere, poterit igitur prouisor vel vicarius generalis Episcopi, has monitorias concedere & ita praxi praecceptum est.

Hoc tamen in hunc modum interpretari sunt Illustrissimi Cardinales ad declarationem futurum decretorum Conc. Trid. deputati a sede Apostolica: Vicarius generalis, & ad id facultatem habens ab Episcopo, potest sine praesentia cognitione facti ab ipsofer Episcopo excommunicationes ad finem reuelationis pro rebus perditis decernere, nam tamen ipse Vicarius causa cognitionem adhibeat, ut deduxi ex quodam sumpto declarationum omnium eorum de Card. quaru haec est n. 12. sic requiritur, vt habeat Vicarius ad hoc speciale ab Episcopo mandatum, nisi verba illa. Et ad id facultatem habens, & c. referantur ad facultatem vicariatus generalem. Sed & prouisores ac Vicarij, officialesq; generales a capitulo Ecclesiastico sede Episcopali vel Archiepiscopali & similibus vacante, rite deputati cum plena, omnimoda, & libera & potestate eas concedere poterunt: quia regula affirmatiua est vera & communis, quod capitulum sede vacante succedat generaliter in iurisdictione Praelati sui, & etiam in administratione temporalium & spiritualium, & habet iurisdictionem ordinariam a iure communi, potestque iudices dare ac constituit, & omnia, quae in iurisdictionem pertinent, expedire, vt latissime plures allegans iure probat Ioa. Francisc. de Paino in tract. de off. & potest. capit. sede vacante, q. 1. & 2. 1. partis prin. vol. 15. tract. diuers. Doct. fol. 172. & seq. Id quod hodie probant sanct. Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 16. praecipiens, quod capitulum sede vacante officialem seu vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in iure canonico fit Doctor vel Licentiarus, vel alius, quantum fieri poterit, idoneus: Ergo cum prouisores sede vacante a capitulo rite deputati habeant atque succedant in omni iurisdictione & administratione spiritualium & temporalium Episcopali, totumq; Episcopatum gubernent atq; regant, ac proinde Proepiscopi recte dici valeant, consequens est, vt praedictas monitorias atq; censuras generales decernere possint, sicut ipsi Episcopi, cu hoc ad claus spectet, in quib; abique dubio succedit capitulum sede vacante: proinde indubium est, quod praediximus, premaxime si in mandato capituli id exprimitur: quod si expresse denegatur vel restringatur ad alia, referendum caetera ipsi capitulo, aliud erit dicendum: & ita cum iure communi concordat praxis moderna, vt nostris temporibus, videmus, decernentes saepissime praedictas monitorias in praed. officio Proepiscopi, quod licet immeriti nunc exerceamus plus quam anno elapso in hoc Episcopatu Ciuitatem, sede ipsius Episcopali vacante, deputatione eiusdem capituli

Summe tamē contouersum est apud vtriusque iuris interpretes, An Episcopus eiusque vicarius generalis possint praedictas monitorias generales concedere non solum contra scientes, ut debeant propalare seu indicare, vt vbi nunc est, eumq; qui eam detinet, sed etiam ad indicandum & propalandum, qui eam remur supripuit: Legiste enim magis communiter probant, tamen quem indicare fure, quando iudex ex officio suo procedit consistente in semetipso, quod

F 3

habet



habet; et debeat purgare pronuntiam malis hominibus: se-  
cus aut esse, quando procederet ad instantiam partis, seu  
ex officio constitente in parte, quia tunc non tenetur  
quis indicare furem: Quare priori casu recte facit Epi-  
scopus, decernens censuras generales contra non reue-  
lantes furem siue furti, vt praxis comunis hodierna ha-  
bet: in secundo vero casu secundum. Legittas minime: quod  
probat ex l. 4. §. si tibi iudicium, ff. de condit. ob turp. caus.  
& in l. scilicet, ff. de prescrip. verb. vbi probatur, repeti non  
posse quod datum est a parte ob indicandum furem vel  
seruum fugituum, quia non ruper acceptum est, imo  
ex pacione & conuentione posse peti, actionemque in  
id exigendum dari: ergo non tenetur quis necessario &  
praeiuris legis praepcepto ad instantiam partis gratis indi-  
care furem, alias non posset aliquid ob id recipere absq;  
turpitudine atque proinde ad restitutionem teneretur,  
iuxta gl. in d. §. si tibi iudicium, verb. repeti, vbi id in pro-  
priis terminis notat, quae singularis est secundum. Tal. ibi, &  
Bald. in c. super eo, de transact. tradit late bene declarans  
D. Couar. in reg. peccatum, 2. part. §. 3. n. 6. de reg. iur. in 6.  
quamuis saltem charitatis praepcepto teneatur quis fure  
atq; seruum fugituum indicare, vt communi omnium  
consensu adnotatum est in c. qui cum fure, de furti. & in c.  
dilectus, de excess. prel. & ita hanc partem priorem tenent  
Bart. & communiter Doct. in d. l. civile, c. de furti. & in d.  
§. si tibi iud. damnantes contrariam sententiam Canonica-  
m, de qua in sed. praed. Legistarum opin. videntur  
sequi Abb. in d. dilectus, n. 1. de excess. prel. Anania post.  
12 Ant. de But. & Card. Floren. in d. qui t. cum fure, col. pen.  
Card. Alex. in c. merni, 13. dist. col. 3. & in c. quidam ex his,  
col. fin. i. q. 1. & inquit D. a Sor. de ration. regen. & de reg.  
secret. memb. 2. q. 6. pag. fin. quod solent officiales excom-  
municare in genere eos, qui occulte iniuriam irroga-  
runt aut dederunt damnum, puta eos, qui occulte fur-  
tum fecerunt, aut fuisse aut gladio percussurum: & ne-  
scio profecto an plus nimio extendant in modo hanc  
potestatem, inquit ille: nam quamuis id iure liceat, de-  
beret tamen fieri in primis, quando damna aut iniuriae  
grauissima sunt, vt puta probonibus Ecclesiae; & deinde  
deberet admoneri in literis excommunicationis, quod  
excommunicatio solam fertur, vt restituitur fiat damni  
& iniuriae, alias multi decipiuntur putantes, quod te-  
nentur manifestare huiusmodi malefactores, vt puni-  
antur, cum solum teneamur malefactores restituere  
& scientes admonere illos, vt restituant, quod si no-  
luerint, debent manifestare illis, qui possint prodesse,  
& non obesse: Nam inquirere punitionis gratia non  
possunt nisi illis, qui laborant infamia aut iudiciis Nec  
obstat d. c. qui cum fure, quia secundum Legittas loqui-  
tur solum de re futua indicanda, & propterea non  
nulli eorum adducunt illud vulgare exemplum S. Fran-  
cisci, qui interrogatus vtum homicida inde transflue-  
rat, vsus verbis aequiuocis immitendo manus in man-  
cas, respondit; Non transiuit hic.

13 Rarius, t. Canonista antiqui tenent indistincte con-  
trarium, imo quod quamuis de iure ciuili quis non teneatur  
indicare furem, vt sup. in 1. opin. iure tamen canonico  
ad id teneatur, vt referunt Alb. & las. in d. l. 4. §. si tibi iudicium,  
fallen. 1. ff. de cond. ob turp. caus. Bertach. simplifi-  
cer in tract. de Episc. 2. par. l. 4. q. 7. n. 39. vol. 2. tract. diuersi.  
doct. fol. 163. gl. per text. ibi. in d. c. qui cum fure, verb. no m-  
dicat, de furti. & ibi Abb. Rom. sing. 785. & quod quando  
res aliter Domino restitui non potest, teneatur quis fure  
indicare priuato (vt in proposito, quia tunc datur moni-  
toria huiusmodi), quado aliter nec aliude probati id  
potest (tenet Adrian. in 4. sent. in tract. de restit. c. restat in-  
quirere in vers. sed contra, fol. 155. ibi. Credo tamen, & c. D.  
Covar. in d. regul. peccatum, 2. par. §. 3. n. 5. & F. Anton. a  
Corduba lib. 1. quest. 9. 43. in 2. dubio, vers. 2. si autem, pa-  
gin. 347. col. 1. in princip. vbi id intelligit, quoties reuela-

tio aut testificatio exigitur, vt damnum satisfiat parti  
laesa & nullo modo ad punitionem: vt quancumq; de ex-  
communicatione praecipitur, quod qui furatus est tale  
quid, restituat intra tot dies, vel qui id fecit, not. in c. si  
superiori, vt criminofus sic compellatur restituere. Et vel 14  
a malo statu vel concubinato recedere, & huiusmodi,  
quia tunc qui se, etiam sub sigillo secreti, tenetur tam  
contra se, quam contra alium, quantumlibet occultum  
criminosum, secrete reuelare ei tantum, qui potest pro-  
desse, non obesse, modo sit ille superior, modo non, si  
credit quod sine tali reuelatione illi malo aut damno  
non prouidebitur sufficienter, & per illam reuelationem  
prouidebitur: alio mortaliter contra charitatem  
vel contra iustitiam peccabit non reuelando vel non  
testificando, & illam excommunicationem incidet, &  
tenebitur refarcire damnum damnificato, si quis ideo  
rem suam, vel damni satisfactioem non habuit, quia  
ad d. praepceptum eius speciale, vel generale voluit ille  
testificari vel occultum crimen reuelare, vt per eum il-  
le a suo malo statu recederet vt proximo. Ita fas de-  
bita fieret satisfactio: secus si criminofus emendatus est  
iam, vel satis credibile & certum est, quod se reu-  
lacionem, vel alio modo cum minori de iure merito ille  
emendabitur, vt latius ibi per eum, vbi bene declarat,  
& in terminis, quod contra scientes furem possit concedi  
monitoria praedicta, vt eum iudicet sine propa-  
lante, & si id non faciant, possint excommunicari, tenent  
Abb. in d. c. dilectus, 1. not. ab de excess. prel. & ibi Canonis-  
tae, sed & nonnullos Theologos hanc partem tenentes  
referunt Cordub. vbi sup. in vers. contra supra, p. 348. in fi-  
ne, & pag. seq. in prin. vbi inquit, quod sic se habet practi-  
ca Ecclesiae, & reuera haec secunda pars verior & tenen-  
da est: tum ex fundamentis statim iacendis, tum etiam,  
quia vt videlicet Abbas ibi sup. Cord. & alij plures as-  
serunt infra referendi, & nos quotidie videmus, praxis  
Ecclesiae haec, vt monitoria generales cum censuris  
decernantur contra scientes furem & non reuelantes: id-  
que adeo est obseruatum in Ecclesia, vt minime sit mu-  
tandum, arg. l. minime ff. de legib. cum similib. Quod praeci-  
pue procedit, quando crimen vel factum est notorium,  
& patror occultus, in quo omnes concordant secun-  
dum Cordub. vbi sup. & probat idem Cordub. in d. tract.  
De casis de conciencia d. qu. 4. in prin.

Et primo, haec sententia probatur in d. c. qui cum fure,  
cu verba sunt haec: Qui cum fure partitur, occidit ani-  
mam suam: non fur solum, sed ille reus tenetur, qui fur-  
ti conscius, quarente possessore, non indicat, & ibi gl.  
si expresse notat, & vt praediximus, hanc partem tenent:  
Eccc enim text. vbi etiam ad instantiam partis tenetur  
quis furem indicare. Nec obstat responso Legistarum  
dicentium, rex. illum loqui tantum de re futua indi-  
canda, non vero de vero: Nam ex mente & generalitate  
illius tex. verius intelligitur loqui etiam de fure, prout  
intelligunt gl. ibi, & Canonista antiqui.

Secundo, t. eadem sententia probat per locum ab  
speciali in d. c. dilectus, de excess. prel. vbi sacerdos  
etiam ad satisfaciendum damnum pallo compelli non  
potest ad reuelandum furem, qui sibi id in penitencia  
confessus fuit: quia, vt inquit text. permissio est Pres-  
byterum sibi taliter credita reuelare, ac ad id cogi, quod  
non rapuit, exsoluendum: Ergo quouis extra confes-  
sionem in penitencia aliquis agnouit furem, potest  
cogi vt eum indicet ad satisfaciendum damnum parti  
laesa, & ibi Panormit. notab. 1. dicit, illum tex. esse me-  
liorem de iure ad hoc.

Tertio, t. pro hac eadem parte est optimus text. in c. 16  
si sacerdos de off. ordin. vbi expressim cauetur, quod ad pe-  
nitionem partis laesa potest iudex auctorem damni oc-  
cultum generaliter excommunicare: quinimo probatur  
ibi, quod ordinarius, qui se, no vt iudex vel homo, sed

vt Deus, nempe in confessione Sacramentali, subditum  
esse criminis reum, potest eum indeterminate arguere.  
Non ergo poterit cum nominatum, sed in genere a co-  
muniore remouere, quia nec Christus Iudam a com-  
muniore remouit. Quarto, probatur ratione: quoniam  
quilibet tenetur suo superiori obedire in iis, quae ille  
potest praecipere, & quomodo potest praecipere: sed in  
casu praed. superiori potest inquirere & praecipere, vt  
subditi criminofum reuelent vt nouerunt. Quod patet  
quia Ecclesia potest procedere super occulta per acci-  
dens, si per se, aut de se manifesta sunt, vt sunt actus  
exterioris, quantumlibet occultis ex defectu testium  
vel probationis, alias enim nunquam procedere posset  
quod absit, secundum. Caiet. secunda secundum, q. 1. art. 3. &  
4. & communiter Dd. vt affirmat Cord. vbi sup. Recte  
igitur ex omnib. supra. iure conuincitur, posse decerni  
monitorias generales cum censuris aduersus scientes  
furem, & non reuelantes atque indicantes.

Quinto & ultimo, quia differentia Legistarum supra.  
in prima opinione inter iudicem procedentem ex me-  
ro officio suo, vt tunc decernere possit praedictas moni-  
torias, & procedentem t. ad instantiam partis, vt id  
non possit, inanis atque sine effectu videtur: quia iudex  
requisitus omnino tenetur impartiri officium suum,  
etiam mobile, consistens in ipso iudice, vt docet  
Bart. in l. 1. n. 12. ff. de iurisd. om. iudic. maxime in istis  
monitoriis ratione peccati, in quibus officium iudicis  
exuberat, secundum. Cardin. in Clem. dispensationem, q. 23. de  
iud. Et licet pars accuset, dicitur nihilominus iudex  
procedere ex mero officio nobili, & accessus dicitur  
stimulus instigans iudicem, vt voluit Gacialis ap. Lanc.  
& Claud. in l. imperium, col. 4. ff. de iurisd. om. iudic. &  
ibi Riminald. Curtius Iun. & Gaspar. Vela. vbi omnes  
testantur, opin. Bart. ibi hoc tenentis esse magis com-  
munem, quam ibi late probat Alex. vt refert Sylu. Nupt.  
vbi sup. n. 31. Non igitur est curandum, an dice-  
celfanus, cuius officium humiliter imploratur, conce-  
dat tales monitorias generales contra scientes, ex eius  
officio, an alias ad instantiam partis, postquam huic diffe-  
rentia vnico verbo potest imponi remedium. Ex quo  
per officium nobile poterunt cogi scientes furem pro-  
palare, etiam secundum leges, vt in d. §. si tibi iudicium, & il-  
lud iudex tenetur impartiri vt est praedict. maximeque  
hoc t. procedit in foro Ecclesiae, in quo non seruatur  
tot apices iuris, vt in c. dilectus, vbi gloss. 1. ad finem de iud.  
las. in §. item si quis in fraudem, col. 18. vers. 4. limitatur, n.  
78. Infit. de action. Quod si t. adhuc instes, quod proprie  
loquendo, iudex dicitur procedere ex officio suo puro  
& mero, quando nemo petit seu defert, secundum. Abb. in  
c. qualiter & quando el. 2. de accus. col. anepen. vers. nota  
ergo ex praed. nu. 21. Capol. consil. 66. incip. decernit, circa  
fin. Prepositus in c. de accusatione, 2. quast. 8. col. 40. vbi e-  
numerat nouem differentias; An iudex inquirat ex of-  
ficio, an ad instigationem alterius. Attamen negati non  
potest, quin iure saltem canonico haec nostra secunda  
pars peripetue probetur atque tenenda sit, quicquid de  
iure ciuili alij contrarij contendunt: & ita merito hanc  
vltima supra. relatos probauit Ioan. Neutz. vbi supra a nu.  
30. cum sequen. vbi dicit, quod eam opin. seruat consue-  
tudo dicefanorum & stylus curiae Romanae, in qua est  
veterimus fons Canoniarum & Nauar. contra Sor.  
vbi sup. in Manual. c. 18. n. 40. dicens, quod consuetudo  
generalis Ecclesiae obseruat contrarium eius, quod  
Sor. vbi sup. assererat, & sic nostram sententiam, quam  
ibidem Nauar. & iterum in cap. 17. nu. 134. & sequen. &  
c. 25. n. 46. Manuali Hispani, & latius in c. inter verba,  
11. quest. 3. concl. 6. n. 581. & ante eum t. Sor. vbi sup. dist.  
col. fin. q. 6. membri 2. de ratione regend. & de reg. secret.  
intelligit falsa correctione fraterna inducendum reum,  
vt mandato Episcopi satisfaciatur, & consequenter quan-

do ea est necessaria iuxta Sanctum Thom. 2. 2. quast. 33.  
articul. 2. ad 2. communiter receptum, hoc est si fur aut  
laesor secreto admonitus noluerit restituere, & si fur sa-  
tisfecerit, eum manifestare non debet, nec etiam si non  
satisfaciat, si illud probare non potest: quia t. quando  
praecipitur, vt qui talem rem se, eam per denuntiationem  
manifestet, intelligitur de eo, quod quis se, &  
probat potest, vt copiosius dixit idem. Nauar. in d. c. inter  
verb. pag. 225. & seq. & n. 778. nisi quando Praelatus is  
esset, qui prodesse potest & non obesse, cap. hoc videtur,  
22. qu. 5. sed si admonitus satisfacere nollet & admoni-  
tor probare potest, manifestare debet, quia alias exco-  
municationem incurreret, & damnificatio, quod ob  
suam silentium recuperare de suo omiserit, restituere  
tenetur, nisi ob iustum metum taceat, secundum. Ioan. de  
Anania in dist. cap. qui cum fure, de furtis, nu. 6. & 8. Hec  
Nauar. vbi sup. & ante eum Summa Anglicae, vers. de-  
nuntiatione, num. 13. Supradicta tamen restititio Nauar. vt  
quis non teneatur denuntiare in praed. casu, sicut probare  
non potest, procedere prima facie videbatur, quan-  
do quis cogitur ita denuntiare, vt probet, quia si no  
potest probare, non tenetur denuntiare, vt expresse  
tenet Ant. Cordub. vbi sup. in vers. quinto quando quis  
cogitur, & in tract. de casis de conciencia, quast. 64. in 2.  
punct. in vers. Et quinto caso est: quali innuat, secus esse, si  
quis tantum cogitur reuelare quod se, in non vero  
denuntiare, prout communiter contingit fieri in his  
monitoriis de quibus agimus: nihilominus tamen adhuc  
in hoc casu dicendum est non teneri reuelare, quia du  
dicitur qui se, & intelligitur de scientia probabiliter  
secreto t. tamen tenetur quis reuelare praelato, vt corti-  
gat occulte tanquam patri, si hoc intendat facere pra-  
latus secundum. Angel. de Clau. vbi sup. & plurimos alle-  
gans ita resoluat Sylu. Nupt. vbi sup. n. 45. & 46. dicens  
quod si iudex in monitorialibus diceret, quod scientes  
propalant siue probare possunt, siue non, non valent,  
quia continent errorem intolabilem, nisi adderet,  
quod qui no potest probare, dicat sibi in secreto: & iux-  
ta hanc distinctionem est intelligendus Nauar. vbi sup.  
Nemo tamen t. tenetur propalare in secreto nec in  
aperto expensis suis, puta si oporteret ire ad vicatij  
Episcopi vel Romani vel alium, de gentem in remotis  
partibus adire non potest sine impensa, vt cum Resol-  
la probat Sylu. Nupt. vbi sup. contra Syluest. & quod  
si monitoria aliter decernantur non ligant.

Illud tamen t. de correctione fraternae, vt praecedere  
debeat in proposito, non videtur omnino absolutum,  
quia denuntiatio, quae fit per tales monitorias, dicitur  
iudicialis, ad quam non requiritur illa monitio inter te  
& ipsum & c. secundum. Ioan. And. & alios c. nonit, de iud.  
& est de mente Tabienae, in verb. accus. §. 14. & in vers.  
inquisitio, §. 7. & in propriis terminis ita tenet contra  
Sylu. Sylu. Nupt. vbi sup. n. 46. Nihilominus tenen-  
dum est, quod praediximus ex Nauar. circa correctio-  
nem fraternam, vt infra latius limitat. n. 75. asseremus  
caetera, quae Nauar. vbi sup. praefatur, vera esse existimo.  
Quare t. si sciens furtum vel aliud, quod praecipitur  
reuelari, id facere non possit sine impensa, magno dementio  
in persona, fama aut rebus suis, ob hunc iustum timo-  
rem excusatur, & solum tenetur reuelare, vt commode  
potest, secreto, si id etiam sine tali detrimento facere  
potest, alias secus, nec aliter obligant huiusmodi pra-  
cepta superiorum, nec eorum ligant excommunicatione-  
nes secundum. Ant. a Cordub. vbi sup. idem esset quando  
propalans, ob hoc poneret se in aliquo scdalo, vt cum  
Formulatio provincialis tenet Neuzian vbi sup. n. 47.  
vt runque alios allegans & se alibi sequitur Nauar. in  
Manual. Hispan. c. 25. n. 50. & Cordub. in suis casib. con-  
suet. q. 64. vbi supra.

Ex quib. t. iam deducitur, quod qui iussus sub praes. 26  
F 4 excom







de Vignate in d.l. simile, C. de furt. resolu. Sylu. nuptia. vbi supra. num. 36. & seq. per tres col. & Cordub. in tract. De casis de conscientia. q. 6. a. m. 2. punct. Idem optime d.l. 1. q. dist. qu. 43. pag. 346. col. 2. & pag. 347. col. 2. in vers. u. vero. addit. plurimos allegans. quod hoc casu tenentur alij eum reuelare ad punitionem. etiam si ille sit emendatus. si aliter quam per sigillum secreti notus est quinimo licet criminofus sic occultus sit. quod notus sit aliis duobus vel tribus testibus. qui mecum id viderunt. per quos legitime potest probari contra illum. & ex eius punitione maius bonum probabiliter speratur. quam sit eius punitionis nocumentum. licet non teneat illum reuelare. licite tamen id possum facere ad finem & punitionem vtilem: teneor tamen idem facere. si superior precipiat generaliter vel specialiter. etiam si sit emendatus. secundum ipsum pag. 346. col. 2.

42 Angelus tamen de Claua. vbi supra d. verb. confessio. superiorem sententiam. quae habet quod quando quis est infamatus de crimine. tenetur proplare. limitat. quando ageretur ad aliam poenam quam spiritualem. dicens esse notandum. quia istae monitoriales sunt. ut plurimum. ut procedatur iudicialiter. secundum eundem in verb. denuntiatio. ad finem. Eandem limitationem refert & sequitur Syluest. in summa verb. confessio. 1. in princ. in vers. 1. in ista qua. sicut vetus est contrarium. quia non est bona ratio diuersitatis. ut in specie affirmat Greg. Lop. vbi supra. ver. ego qui ratio &c. aduers. Sylu. vbi supra. quem refert non vero Angelum.

43 Sed an t ad hoc. ut reus teneatur iudici respondere veritatem legitime interroganti. ut supra visum est. sit necessarium. quod iudex ei notificet vel det copiam iudiciorum. quae contra eum sunt: refert in hoc opiniones contrarias Cordub. vbi supra d. l. 1. questionarij. qu. 43. pag. 350. col. 2. vers. sed utrum Caietan. nempe Sotum & Nauar. vbi supra. & alios multos tenentes partem affirmatiuam. Gregorium Lop. vbi supra in fin. gloss. & alios plures tenentes negatiuam. quam etiam probauit F. Arealus de correct. fraterna. conclus. 6. proposition. 4. s. 7. 8. & 9. Quae sententia negatiua communiter practica. nempe vt non sit necessarium. quod id reo confiteri. sed debeat pro iudice praesumi. quod legitime procedat & interroget. ad hoc. ut eidem teneatur respondere veritatem. dum de opposito non confiteri sufficenter. vt saepissime vidi: quamuis durissimum hoc videatur Cordub. vbi supra. qui potius probat sententiam priorem affirmatiuam. quando reus dubius est. an sit infamia aut semiplena probatio. vel sufficientia iudicia contra eum. quia sibi hoc non constar. nec rationabiliter constare debet. vt tunc quidem non teneatur iudici respondere veritatem. quamuis non debeat mentiri: nihilominus tenenda est negatiua praecedens. quae in praxi obseruatur. nempe. vt in dubio praesumendum sit pro iudice interrogante. nisi aliud reo constiterit: existimo tamen. quod reo postulante. debeant illi edi atque legi dicta testium. ad hoc vt sciat. an veritatem facere teneatur: quod si id iudice denegatur. non quidem tenebitur respondere. \* Et in hac specie sunt intelligendi Dd. tenentes partem affirmatiuam. quod reo debeat dari copia iudiciorum. ad hoc vt ipse respondere teneatur. nempe reo id postulante. alias secus: & ita procedat opinio negatiua contraria & praxis comunis. \* Caueat autem iudex secundum Gregorium Lop. vbi supra. ne non rite procedat interrogando t reum illicite & non legitime. quia alias damnaret animam suam. nec eum tunc zelus iustitiae. quo assereret se moueri. cum exequatur: Nam vt inquit t Hostiens. quem refert. Abb. in c. cum inueniunt. de purgatione canon. non debet fieri aliquid ex solo zelo iustitiae. nisi subsit iudicium rationis: quod dicit facere contra religiosos praelatos habentes tantum zelum in puniendis delictis. vt praermit-

tant ordinem iudicium. inquirentes quandoque de criminibus omnino occultis.

Primo. supradicta est communis regula affirmatiua limitatur. vt non procedat. quando quis aliquid scitolum. quia sibi sub sigillo & fide fecerit dictum est. quia non debet id reuelare vel de eo testificari ad finem punitionis. quia ex quo secretum est de iure naturae. non tenetur quis. etiam ad praecceptum superioris. ipsum detegere: Quia fortius est ius naturae quam humanum. vt in §. sed naturalia quidem iura. Instit. de iure nat. gen. & civil. ita Scotus & Theologi in 4. sententiarum dist. 21. Superior enim praecipere non potest. vt quis violet fidem secreti contra ius naturale. vt secundum Thom. & communiter Dd. aiunt. Syluest. in verb. confessio 3. qu. 2. & verb. testes. qu. 8. & Nauar. in summa c. 28. n. 42. 48. & 49. Adian. in 4. de conf. d. ubi vult. in fine. Gabr. in 4. dist. 15. q. 6. concl. 7. Ant. de Cordub. d. lib. 1. qu. 43. pag. 346. col. 1. vbi in vers. 3. seq. pag. hoc limitat. quando t praecceptum vel inquit fit. & reuelatio exigitur ad prouidendum malo praesenti vel imminenti simul. & ad criminofum puniendum. vt communiter fit in criminibus laeae maiestatis diuinae vel humanae. & in aliis criminibus ad huc pendentes vel imminentes in futurum in perniciem vel notabile damnum reipublicae vel proximi cuiuscunque. vt sunt haereses. proditores. machinationes. latrocinia & homicidia occulte grassata. & falsificationes monetarum & alia huiusmodi: quia tunc etiam non interrogatus tenetur reuelare ei tantum: qui credit. prodelle & non obesse. modo sit superior. modo non. quantum fuerit necessarium ad ea mala vel damna sufficienter praecauendum vel ad remedium adhibendum: idque faciendum est cum minori detrimento ipsius criminofus. vt possibile fuerit. ita vt neque plus nec minus reueletur. quam sit necessarium ad praed. mala praecauenda remediumque adhibendum & quod hoc est ita faciendum non obstante iuramento & promissione quacunque contra secretum confessionis Sacramentalis. quod t nullo casu. etiam ad saluandum totum Regnum. reuelandum est: Quod etiam tenet Nauar. in c. sacerdos de poenit. 6. dist. n. 166. etiam in casu matrimoniali: Nam t neque in ea cogi poterit sacerdos proplare. quae habitus in confessione. vt aduersus Fel. in apostolus in c. testimonium. col. penult. de testib. & in c. 1. col. 1. de excep. re. latum t ad fact. tenet Neuzianus vbi supra n. 45. Imo nec t etiam confestius debet reuelare haereticum sibi confessionem nolentem poenitere. nec alios prodere quos scit haereticos esse. vt resolutum cum communi plures allegans D. Simanc. de inst. Carbol. tit. 42. n. 14. aduersus Alber. aliud tenentem. Eandem ampliationem sequitur Nauar. in d. c. sacerdos. 6. dist. n. 119. de poenit. vbi inquit. quod hanc sententiam probat omnes Theologi dist. 21. And. & Thom. t Vio. quos refert. Quod si t aliquis certo sciat. illi malo sufficere esse prouisum. aut quod certe prouidebitur opportune per illum criminofum iam vere poenitentem & damna resarcientem. vel per alium quemcunque. vt ad eum finem efficaciter obtinendum oportet. alio modo quam per reuelationem. non debet illum criminofum occultum cum tanto eius detrimento vel ad eius punitionem reuelare. secundum Cordub. vbi supra. post Nauar. in Manual. Hispan. c. 25. n. 49. Haereticus autem occultus proinus sunt iudicibus Apostolicis. hoc est. Inquisitoribus t indicandi atque deferendi. nulla praecedente correctione fraterna. etiam si fere compertum sit. quod per solam illam correctionem haereticus respiciet ac nulli nocebit. quia eidem non est fidendum. vt late optimeque probat D. Simanc. de inst. Cath. tit. 19. par. n. 10. & 12. Et superiora vera sunt & recte procedunt. quamuis Capell. Tolof. qu. 240. incip. si tres socij. & ibi additio & Aretin. in cap. qualiter & quando. el. 1. de accus. in fin. & Felin. in c. ini-

44

45

46

47

48

49

50

51

manis. col. 1. de testib. & in c. nouit. col. penult. vers. in ammentum. n. 14. de iudicijs. aliud velint. teneri nempe quem in proposito tanquam testem proplare. quod scit. etiam si habere per secretam reuelationem. vel iurasset non testificari vel denuntiare: Hoc namque quoad id. quod in secreto accepit. extra causam haeresis aperte repugnare videtur iuri naturali. ac proinde non tenendum. vt melius existimatur Theologi communiter vt est praedictum. nisi in casu speciali. cuius supra iam meminimus: quoad promissionem autem vel iuramentum de non testificando vel denuntiando. verum est. vt probat Fel. vbi supra quia est contra publicam utilitatem occultare tunc veritatem. nec sumus in causa suprad. 1. limitationis.

54 Secundo. eadem t communis regula limitatur. vt non procedat in coniuge nec in descendens. & alijs quos enumerat summa Ang. in verb. denuntiatio. n. 3. quia sicut hi non tenentur iustificari. ita nec proplare ob tales monitorias: sequitur Neuzian. vbi supra nu. 47. Nauar. in Manual. c. 25. nu. 46. & in c. inter verba. num. 808. 11. qu. 3. Cordub. lib. 1. qu. 43. pag. 348. in vers. 7. & in tract. De casis de conciencia. qu. 64. circa fin. in vers. El septimo caso es.

55 Hoc autem t verum esse affirmat Angel. quando superior criminaliter vt procedere: si autem ciuilitur. credit esse fecit. quando nullum malum sibi immineret ex hoc. alias secus. quia non teneor cum malo facere bonum proximo temporale. vt expressius idem Angel. refert verb. familia. nu. 7. Pari ratione excusatur Vasall. t propalando contra Dominum. secundum Praepositorum in cap. 1. §. Similiter. per illum text. de consuetud. rest. feud. quem refert & sequitur Ioan. t Neuz. vbi supra.

57 Quinimo. & t filius patrem haereticum occultum acculare aut iudicibus indicare non tenetur. vt late probat Alfonso. Toftad. super Deuteronom. 13. q. 3. cuius sententiam in hoc plurimos comprobat etque vehementer assentitur D. Simanc. de inst. Carbol. 29. n. 37. & seq. aduersus Alexand. Alenf. Henric. Palat. Rub. Castr. Caiet. & Nauar. contrarium existimantes. addens sententiam Toftadi esse generaliter verissimam. Et quod quamuis filius non teneatur patrem occultum haereticum iudicibus indicare. poterit tamen id facere. eoque magis. si pater insanabilis esse videatur. quinimo laudandus esse filius. qui ardore diuinae religionis naturalem amorem vicerit & adfuit hunc vehementissimum superauerit: sed omnia prius tenere debet. quam patrem ad iudices deferat. duobus casibus exceptis. in quibus filius patrem haereticum prodere debet. Prior est cum filius ab Inquisitoribus. Apostolicis iuste interrogatur. Posterior. cum patris haereticis perniciosa reipublicae sit. vt ibi per eum. cuius in hoc dicta vera & probabilia esse videntur.

58 Tertio. communis t regula limitatur in aduocato & medico. quia hi non tenentur reuelare secretum ad praecceptum superioris. nec dicantur prauiticores. & proditores causae. vt tenet Palud. in 4. dist. 27. qu. 1. in 9. causa. fol. 146. in princ. Et plurimos referens probat Neuzian. vbi supra. num. 47. & bene Nauar. in Manual. cap. 25. num. 42. & 46. vbi quod aduocati. confessores. medici & alij similes. quibus deteguntur secreta litium. dubiorum & morborum. peccant testificando de secretis cum eis secreto communicatis. nisi aliunde illa nouerint. nisi sint talia. quae detecta in aliorum damnum non redundarent. nec tunc est detegendum aliquid ultra necessarium. nec quantum est necessarium si maius ex eo damnum famae in eum quid detegitur. quam in damnificatum bonorum redundat. per latins a se traditum in cap. inter verba. pag. 233. nu. 799. 11. quast. 3. & breuius in Manual. cap. 18. num. 60. idem late probat F. Anton. de Cordub. in suo tract. De casis de conciencia

quast. 64. in secund. punct. in vers. El tercero caso es. vbi quod in hac tertia limitatione & casu concordant communiter Doct. idem lib. 1. quast. 9. 43. pag. 348. vers. 3. loquens etiam in obsterice. dicens quod supra. persona. etiam si sub excommunicatione vel iuramento specialiter cogantur a superiore id. quod sciunt. reuelare. peccant mortaliter reuelando & testificando. quod per hanc viam solum nouerunt. etiam si sciant plenam esse alias probationem vel infamiam contra illum: sed solum dicere possunt id. quod alio modo nouerunt vel audierunt. excipitur quod Nauar. vbi supra. quem ibi refert & in aduocato hanc eandem limitationem simpliciter tenet Auen. lib. 3. cap. 2. prator. num. 25.

Quarto & t praecipua limitatio est. vt praedicti monitoriae generales concedi debeant pro rebus occultis. in quibus non pateret probatio. nisi per monitorias: secus pro notis: Nam si sciretur. quis talem rem esse fueratus. aut alius aduersarius. contra eum actor in iudicio debet experiri agereque via ordinaria coram iudice competente. sicut videmus alias. quia vbi sit iudicium contra certam personam. debet fieri specialis citatio illius: vbi autem non apparet certa persona. tunc sufficit citatio per edictum generale. secundum Gemian. in c. fin. de elect. lib. 6. ab Anch. sequitur etiam Fel. in c. 2. col. 5. vers. circa tertium. n. 8. de confit. & in terminis nostris idem probat D. Sor. in 4. dist. 22. quast. 1. ar. 2. vers. inter haec. p. 940. Et Neuz. vbi supra. nu. 48. vbi quod si feratur excommunicatio. licet ferri non debuerit. tenebit. iuxta gl. fin. in fin. in c. 1. vt lite non contest. Eandem limitationem probat Bernard. Diaz in reg. 245. limit. 2. Quae limitatio deduci atque probari videtur ex decreto S. Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de reformat. sup. alleg. Quae placuit mihi illa praxis. quam a quodam grauissimo Praelato huius Regni introductam agnouit in proposito. nempe. vt prius petens ab eo has monitorias generales. iuraret id in iudicio minime deduxisse. nec habere probationem plenam aut semiplenam eiusdem rei. & praeterea quantitatatem notabilem arbitrio suo. qua damnificatus erat. inherendo verbis praefat. decret. Conc. ibi: Et tunc non alias quam ex re non vulgari. causaeque diligenter ac magna maturitate per Episcopum examinata. quae eius animum moueat: id quod ipse in hoc Proepiscopo officio semper obseruo. cum a me petuntur dictae monitoriae. considerando tamen circa quantitatem. qualiter personarum: in diuitibus enim maiorem exigo damni quantitatem. in pauperibus autem minor contentor. quia respectu eorum parua quantitas maxima est atque maior alia grauiori in diuitibus. nunquam tamen eas concessi pro minori quantitate quam t 20. aureorum. nec a me petita fuerunt. de quo paulo infra in sequenti limitatione. Vnde inquit Palat. Rub. in rep. c. per vestras. §. 18. n. 22. de don. inter vir. & vxor. fol. 151 quod excommunicatio generalis ab homine. lege vel statuto prolata contra furantes res Ecclesiae. non ardet eas. qui res paruas & infirmas subtraxerunt. vt puta candelam vel clauum. &c. quia cum canones prohibeant excommunicare pro leuibus culpis. & excommunicatio non liget. nisi ex intentione proferentis. non est verisimile. quod iudex voluerit excommunicare contra dispositionem iurum praed. dicit tamen tutius esse tenere contra. vt statim dicemus.

Quinto t limitatur. vt monitoriae generales concedi non debeant pro re leuius: puta pro vna gallina & similibus. nec pro canib. qui plus incommodi habent. quam comoditatem nec pro damno leui dato per vnam gallinam. quam propterea quis non debet occidere. sed capere. si potest & presentare iudici: ita in alijs animalibus Petrus de Lesnaudier in tract. de doct. 4. par. q. 81. Et in specie ita limitat Neuzian. vbi supra num. 49. & Bernardus Diaz vbi supra. limitation. 3. & probat late Domin. t Sor. in 4. senten. dist. 22. quast. 1. ar. 2. vers.



quo legitur prima, pag. 939. ubi maxime abhorret vsum moderatum decernendi frequenter excommunicationes pro minimis culpis & damnis, pro quibus vix homo dragma argenti multaretur, vt pro minimo furto vel olerum vel fructuum; cum tamen excommunicatio sit maior pena, quam habeat Ecclesia, ac proinde non esset imponenda nisi pro maximis peccatis, vt in cap. corripiantur, 24. quæst. 3. Nam pro paruis & leuibus causis, nemo à communione est suspendendus, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres arceri ab Ecclesia iusserunt committentes: vt in cap. nullus, 11. quæst. 3. Apostolus namque Paulus, antequam incestuosum traderet Satanæ, enormitatem criminis exaggerauit dicens: *Audiat inter nos fornicatio & talis fornicatio, qualis neque inter Gentes & hereticum: ubet post vnam & secundam monitionem vitare: nec sufficiens est quorundam iudicium excusatio secundum Sotum dicentium, se scire non habere excommunicandi intentionem: Nam cum subditio illa intentio lateat, non excusatur à peccato, dum contra conscientiam non obtemperat: & longe peius est, homines in peccatum coniecere, quam penam subicere excommunicationis. Præmaxime quam vt plurimum iudices quando excommunicant pro leuibus, habent animam atque intentionem excommunicandi, prout in dubio præsumitur: quare licet iniuste id quidem faciant, quia non debent nisi pro re graui & enormi peccato, ferre sententiam excommunicationis iuxta supradictum nihilominus tamen, si pro quocumque peccato mortali inobedientie feratur, tenet secundum Soto ubi supra, estque tutius pro animabus, secundum Pala. Rub. ubi supra, d. 22. Sententia enim pastoris, siue iusta, siue iniusta, vel valida est atque proinde timenda, iuxta illud Gregorij Papæ, de quo in c. sent. pastoris 11. q. 3. Superiora comprobari possunt ex præfato decreto Concilij Tridentini, sessio. 25. cap. 3. de reformat. in princ. ibi: *Cum experientia, &c. & ibi. Et tunc non alius quam ex re non vulgari, &c.* Magna igitur debet esse res atque non parui præiudicij, ad hoc, vt pro ea monitoria generale concedi debeat: Hoc tamen arbitrio Episcopi relinquunt, vt expresse cauetur in præfato Concilio, ibi: *Sed totum hoc in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, persona aut tempore, eas decernendas esse iudicauerit.* Sic etiam videmus in iure, quod que dicatur causa magna, & que parua, & arbitrio iudicis relinquunt, iuxta crebriorem Doctorum sententiam, vt plurimis relatis, eam sequutus testatur Menoch de arbit. iud. lib. 2. centur. 1. casu 27. nu. 10.*

63. Quare, vt paulo ante prædicabamus, aduertere debet hoc casu Episcopus ad personas; Respectu enim pauperis non erit valde res, quæ respectu diuitis minima iudicabitur: facilius igitur pro pauperibus concedenda erunt pro re parua, quæ pro diuitibus: Quinimo pro iis pro re parua concedi non debent: Nam vt inquit gloss. in l. sed & si susceperit, §. 1. verb. modica, ff. de iudic. modicum & dicitur respectu personatum: Et ponit, exemplum in Regina Mathilda dicente: *Aliquamulum terra dono illi Ecclesie, quæ tamen in triginta millaria extendebatur, quæ gl. est communiter approbata, vt testatur Pala. Rub. in repet. rubr. de donatio. inter virum & uxorem, §. 11. nu. 12. & secundum Curt. in repet. l. admodum, num. 67. vbi Bar. n. 54. communiter approbatus secundum eundem Curt. in l. 3. n. 18. ff. si cert. pet. docet, quod cause magna dicuntur secundum qualitatem personarum; Nam & inter aliquos causa decem librarum esset magna, & inter alios causa centum Florenorum esset parua, vt in dist. 1. sed & si susceperit, §. 1. Vnde in proposito non conuenit doctrina lat. in l. vt vim. col. 6. n. 25. ff. de iustitia & iure, dicentis, quod res dicitur vilis, quæ non valet duos aureos, de qua, pro & contra per Andr. Alciat. in cap. 1. n. 18. & seq. ff. de iudic.*

In proposito namque haberi debet respectus ad personas earumque diuitias, vel paupertatem, vt in diuitibus maior quæritas requiratur, quam in pauperibus, ad hoc vt monitoria generale decernatur; Quamuis & pro pauperibus nunquam eas concederem pro duobus tribus vel quatuor autis, sed pro maiore & quantitate vel summa: Monitoria tamen specialia contra certas personas pro minori summa concedi solent, alias enim Ecclesia non haberet remedium competens ad compellendos reos, si pro minoribus quantitatibus specialiter debitis excommunicationem non decerneret, suaque iurisdicção illuloria esset atque sine effectu.

67. Sexto & communis regula supradicta limitatur, vt non procedat, quoties constaret aliquid acceptum esse sine scandalo in recompensam certi debiti liquidi ex iustitia, si per iustitiam nec alio modo poterat recuperari sine magno detrimento aut sine inimicitis vel alias illis conuenientibus, de quibus per Nauar. in Manual. cap. 17. n. 112. & seq. tunc enim excommunicatio generalis lata in scientes & non reuelantes, non obligat eum, qui se subtraxerit, nec etiam in scientes, modo comperto habeant illas pro debito legali fuisse subtrahatas: scilicet tamen si dubitarent, licet recuperans eis dicat, quod ad recuperandum suum debitum tantum, quod iustum erat, accepit, nisi tanta fide & virtute apud eos polleret, vt merito propter eius dictum certi esserentur: ita Nauar. in dicto c. 17. n. 114. & iterum quomodo breuius, c. 25. n. 46. & ante eum Medin. de resit. q. 3. causa 12. & laius quæst. 11. & Dominic. à Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. pag. 940. col. 2. Ant. à Corduba l. 1. quæst. 9. 43. pag. 348. col. 3. in 4. limit. & in 4. q. 64. in 4. limit. idem in tract. de casibus conscientie, in 2. editione qu. 181. in pulcro casu mulieris habentis res quasdam amici sui, qui eam stuprauit & dotem eidem promiserat, esse iam defunctus. Nam potest eas retinere pro satisfactione & iusta recompensatione, donec sibi dos permilla soluatur, nec tenebitur id reuelare ad monitiones generales: quinimo nec amicus defuncti alias res, quas apud se secreto reliquit in confidentia, vt eidem mulieri daret in recompensam debiti, quia nec id tenetur reuelare, sed prædictæ mulieri dare cum hoc onere, vt quoties mulieri soluatur dos promissa, & hereditibus defuncti restituatur prædictæ res. Et supradicta hæc sexta limitatio procedit, etiam si Episcopus iuberet reuelare eos, qui rem illam pro recuperatione sui debiti accepissent, secundum Syluest. in summa, verb. futurum q. 15. quia tunc huiusmodi monitoria continerent errorem intolerabilem ac per consequens non valeret, vt in c. 1. de re iud. sequitur Nauar. ubi supra, aduersus summam Rosellam, ubi idem tenet contra Sylu. quando daretur excommunicatio specialis ob illam rem, licet quoad personas, esset generalis, vt ibi late probat.

69. Ex quo & primo inferitur, quod si vxor de bonis mariti aliquid in casu licito propria auctoritate occulte accepit pro satisfactione suæ dotis vel artharū quando alias commode eam vel eas recuperare non poterat non tenebitur ipsa nec id scientes reuelare, dummodo caueat, ne iterum sibi tale debitum soluat, vel quod in eum euentum sublatum restituat, vt constat ex Cordub. in suo tract. De casibus conscientie, q. 126. in princ.

70. Secundo inferitur, quod vxor poterit occulte & sine scandalo de bonis mariti soluere debitum ipsius etiam contra eius expressam voluntatem, quia est loca adiutrix, Genes. 1. & hoc faciendo adiuvat eum ad seruandam animam suam, secundum Gabr. in 4. d. 15. q. 1. col. 8. Sequitur Nauar. ubi supra, d. c. 17. n. 117. vbi hoc temperat, dummodo prouideat, quod maritus intelligat, se illi non debere, recuperata scheda remissionis ab eo, cui soluit, aut alio modo, iuxta ab eo tradita sup. num. 113.

Septimo limitatur, & quando quis id audiuit solum

à lenibus personis non fide dignis, ita quod ipse de leuitate notaretur, si id ideo crederet aut denuntiaret, vel de auditu tantum testificaret, vel si crederet, quod iudex propter hoc suum dictum plus debito contra eum morderet, nam tunc reuelare non tenetur: ita Nauar. in Manual. cap. 25. n. 46. Anton. à Cordub. dicto lib. 1. quæst. 43. in 6. casu.

72. Octavo limitatur, & vt excusetur quis à reuelatione faciendâ, si is, à quo id sciuit, denuntiet, vt tradit Nauar. in repet. cap. inter verba, n. 790. 1. q. 3. & in Manual. cap. 25. n. 46. Cordub. ubi supra, dist. 6. casu, & ante eos Sylua Nuptial. ubi supra, nu. 63.

73. Nono limitatur, & quando peccatum est secretum, reuque est omnino emendatus vel cum correctione fraterna speretur, quod possit emendari, tunc enim non debet obediunt præfatorum, etiam præcipientium vt denuntietur abique præd. correctione fraterna, secundum Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 3. & Sanct. Ant. in sua Summa 2. parte, tit. 9. cap. 6. §. 4. Nauar. in dict. cap. 25. nu. 64. Anton. à Cordub. dict. lib. 1. quæstio. quæst. 43. pag. 348. in versic. 1. ubi hoc intelligit, quando generaliter vel specialiter id exigit solum ad emendationem peccati mortalis illius, vel præcauendum malum imminens Reipublicæ vel proximo cuiuscumque, vel ad satisfaciendum damnificatis de damno recepto, si criminosis ille sufficeret emendatus sit: vel satis credibile & certum sit, quod ad secretum monitionem vel alio modo, cum minori detrimento ille emendabitur, vt oportet, & damnum animæ omnino cauebitur & proximo damnificato debite satisficit: nisi constiterit, quod sit iam de illo crimine infamatus vel legitime accusatus aut denunciatus cum sufficientibus indicis, vel semiplena contra illum probatione aut infamia. Tunc enim etiam si sit emendatus, si iudice interrogatur, tenetur dicere veritatem, & ad præceptum superioris, ad punitionem necessario reuelandus, si alter quam per sigillum secreti notus est, vt prædiximus: occultus autem hereticus, nulla precedente correctione fraterna, protinus inquisitoribus Apostolicis reuelandus est, vt supra est dictum.

74. Decimo limitatur in eo, & quod scit sacerdos per confessionem sacramentalem, nam id omnino reticendum nec vilo modo reuelandum est ad prædictas monitorias generales, aliunde præceptum superioris, nec sine eo, quia tantum id scit vt Deus, vt supra est dictum, nisi de licentia penitentis, vel si alias, quam per confessionem id sciret, quia tunc eo modo quo id scit extra confessionem, poterit de eo loqui, seruando semper secretam cognitionem confessionis, exprimentem causam scientiæ, vt scandalum euitetur, vt cum Alexand. Halensi docet Adrian. in 4. de Sacrament. confession. in ultimo dubio, in versic. quoad hæc materiam, fol. 299. col. 2. & Victor. in Summa de confess. quæst. 186. Quamuis cautius faciet, si omnino reticeat, nisi urgente necessitate vel causa rationabili.

75. Vndecimo & limitatur in edictis, quæ leguntur in visitationibus de peccatis publicis, aut generaliter de peccatis, nulla expressione facta de occultis aut iniuste facta expressione de illis: Nam tunc scientes peccata occulto, siue ipsi fuerint secreto dicta, siue ipse viderit ea in secreto fieri, non debet nec tenetur ea reuelare, imo aliud faciens, peccabit (sicuti qui denuntiat, quod probare non potest) nisi essent præparaciones ad alios nocendum, iuxta id, quod bene probat Nauar. in Manual. cap. 18. n. 61. qui quamuis loquatur in interrogatis specialiter visitationibus de præd. peccatis, ipsius tamen fundamenta idem concludunt in casu nostræ limitationis, nempe in monitoriis & edictis generalibus visitationum de peccatis publicis vel nulla expressione de publicis facta, vel etiam iniuste de occultis.

Duodecimo limitatur, & quando iste monitoria est-76 sent criminosa & infamatoria alicuius personæ, puta, qui cognouerit carnaliter talem mulierem, teneatur reuelare, vt alios allegans tenet Ioan. Neuzan. ubi supra, n. 50. & Bernar. Diaz. ubi supra, limit. 4.

Decimo tertio limitatur, & quoad is, ad cuius instantiam conceditur monitoria, prius pactum fecit-77 set cum parte, quod etiam si facere publicari monitorias, ipse nec scientes pro hoc tenetur proplate: quia excommunicatio regulatur ab intentione & excommu-78 nicatoris, gl. in c. 2. de resit. cogend. & in c. P. & G. de offic. deleg. & in Clem. 2. de iud. gl. in c. ad Apostolica, de cler. excomm. est communis sententia secundum Didac. Perez, in l. 1. tit. 5. lib. 8. ord. p. 180. in vers. quam conclusionem, col. 1. sequitur Pala. Rub. in repet. c. per vestras, §. 18. n. 23. Cordub. in suo tract. de casibus conscientie in 2. editione, q. 175. fol. 480. col. 2. ubi alios allegat. Idem est & in excommunicatione generali, secundum Abb. in c. si factus, circa 79 fin. de offic. ord. Summa Tabiena, in verb. excommunicatio, 2. §. 1. & seq. Syluest. in Summa verb. excomm. 2. m. 1. vers. 1. 4. ubi quod non ligantur excommunicatione, siue speciali siue generali, ex officio vel ad instantiam partis lata, quos iudex excommunicans intendit ad hoc eximere: & vel quos petens illam non intendit includere: quod etiam sequitur Nauar. in Manual. Latino. c. 27. nu. 14. & Cordub. ubi supra alios citans.

Sed si concedens monitorias sciuit hoc pactum, verisimiliter credendum est, quod eas non concessisset: Ergo non ligantur ita Sylua Nuptial. ubi supra, m. 55. cuius in hoc sententia, etiam raro casus continget, nisi placeat, quam etiam sequitur Bernar. Diaz. ubi supra, limit. 6. quamuis alias intentio iudicis non excommunicandi, eum subditos lateat, non excuset à peccato, dum contra conscientiam non obtemperat, vt cum Domin. à Soto in 4. sentent. dist. 22. quæst. 2. pag. 940. col. 1. in pr. asserimus sup. in 5. limit. nu. 59. Hoc namque casu, de quo agimus, de præsumpto ac satis coniecturata mente excommunicatoris patet, attento præd. pacto partium, quod si id sciret, minime excommunicaret: quare merito, vt excommunicatio aduersus id lata non liget.

Decimo quarto & limitat Rosarium Duffi & cum referens Neuzan. ubi supra, n. 56. & Bernardas Diaz 80 in dict. vers. 243. limit. vltimo, quando debens implete, hoc facere non possit, quia huiusmodi excommunicationes debent intelligi ciuili modo, scilicet, quod quis non ardeat ad impossibile: Excommunicatio non infligi non potest, nisi pro peccato mortali vel contumacia, iuxta communem omnium verissimam sententiam, vt supra cap. 7. probatum est, & præterea tradit Nauar. in Manuali Latino, cap. 27. num. 9. dicens, quod nemo debet excommunicari, nisi ob contumaciam mortalem, qua persistit in peccato mortali præterito aut futura inobedientia: deficiente ergo contumacia, propter impotentiam soluendi non incurritur excommunicatio; Quia impossibile nulla est obligatio, & id in regul. vulgariuris: conducent tradita per Dominic. à Soto in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. pag. 960. colum. 2. & quod excommunicatio ferri non debeat pro debito, quoties debitor nimia egestate est pressus, ita quod solucere non possit lata sit relaxanda, & quod talis censuræ & comminatio seu executio continet præceptum impossibile & errorem manifestum, late pluribus probat in proposito Didacus Perez in l. sit. §. lib. 5. ord. pag. 179. col. 1. Hæc autem in foro poli recte procedere possent, vbi sola veritate artenta iudicatur, & idem excommunicatus pro facto vel alio debito, si non est soluendo, quoad Deum esset absolutus secundum Soto ubi supra. Et iustificare ad absolouendum virtute Bullæ vel privilegio concedentis, satisfacta parte, veram impotentiam satisfaciendi, præfata cautione sibi possibili, saltem iustitio-81 G ria



ria, iuxta tradita per Navar. in Manuali, c. 27. num. 48. credit idem Navar. consil. 23. tit. 2. ad fin. de peniten. & remiss. At vero in foro fori, sententia excommunicacionis prædictæ teneret, nisi expresse contineret prædictum intolerabilem errorem, vel constaret de impossibilitate solvendi, vel hoc esset notorium, quia tunc esset nulla, iuxta regul. iuris, de quibus supra alio capite differuimus, & in terminis tenet Cordub. in suo tract. de casus de concientia, quæst. 20. circa finem, versicul. Lo quarto, & c. ubi hoc intelligit de veta impotentia & concurrente contritione, & intentione solvendi, quamprimum poterit.

82. Superest + nunc videre de praxi monitoriarum. Et primo, si ille, contra quem decernuntur monitoria, compareat in termino illatum coram decernente, dicendo, quod rem, de qua in monitorialibus, si eam tenet, non habet cum peccato, nec contra conscientiam, sed iusto titulo, estque paratus stare iuri coram iudice competente, coram quo se remitti petit & desisti à monitorialibus, quia à præceptis non est inchoandum, secundum Ias. in l. ne quisquam, §. ibi decretum, col. 2. num. 4. & §. ff. de off. praef. & legat. & ideo eas esse renovandas secundum Ias. num. 11. & Lancellot. in l. si patet quo poenam, col. 2. C. de pact. aut saltem resolvi in simplicem citationem virtute sue compatitionis, Doctores in l. de pupillo, §. meminisse, ff. de oper. nou. nuntiat. & in terminis monitoriarum Cardin. & Lanfranc. in Clement. dispendiosam, super glof. verb. pramoniti, de iudic. & Bernard. Diaz. ubi supr. limit. §. alias protestatur de nullitate, an sit audiendus & remittendus ad suum iudicem, necne?

84. In quo dicendum est, + quod iudex Ecclesiasticus hoc casu teneret eum remittere ad suum iudicem, quia ad Ecclesiasticum non pertinet cognoscere, an iuste vel iniuste tenet, nec poterit excommunicare, etiam in genere, secundum Innocent. Ioan. Ande. Ant. de Butrio, & Abb. in cap. nouit, num. 53. de iudic. Innocent. in cap. statimus, de off. delegat. col. 2. post glo. ibi, subinueniens, quod in oculis quando quis est confessus factum, non est ulterius cogendus; Alias enim secundum supra dictos nisi ita diceremus, sequeretur inconueniens, quod iudex Ecclesiasticus trahere posset omnes causas ad suum forum: quia comparatione facta, nisi peccatum esset notorium, si denuntians vult quod procedatur coram Ecclesiastico, debet probare, quod talem rem occupans tenet eum peccato: quod est valde difficile, secundum Abbatem in dicto cap. nouit, columna antepenultim. in 6. additione, de iudic. ubi dicto num. 53. post Innocentium & alios, quod ad excludendum probationes, quas faceret iuste denuntians pro retinendo causam coram Ecclesiastico, sufficeret denuntiatio allegare aliquam causam probabilem & verisimilem, ex qua talem rem teneat, puta, quod ad eum perueniret ex causa emptiois vel alia iusta, nec eam tenetur probare, nisi alias contra eum præsumptio laboraret, puta, quia esset vir modicæ fidei, vel si à principio pure negasset, licet Hostiens. & Felin. ibidem, num. 17. aliud, velint, nempe, quod si denuntians probat rem non esse denuntiatam, non videtur quod denuntiatum possit se excusare, si allegaret aliquid probabile, si id non probat, nihilominus prius verius & tenendum videtur ex rationibus Abbatis ubi supra, & ne vi plurimum iurisdicção secularis eneruetur. Quod fortius procederet, quando iste denuntiatum talem causam probabilem allegaret cum iuramento, quia huiusmodi iuramentum malam præsumptionem excluderet, secundum Anto. ubi supr. col. 12. Et hanc praxin & sententiam principalem prædictam tenet Ambrosius de Vignate, quem refert & sequitur, summans eius fundamenta, Guido Pap. singul. 708. de monit. Et idem late probat Ioan. Neuz. in l. 3. Sylva. Nupe. num. 51. & sequ.

sequendo opin. Abb. ubi supr. & in fine, n. 54. inquit, quod secundum aliquos legitime non propalati + non creditur, vt in Clem. 1. ubi gl. & Cardin. de venent. Abb. in dist. c. nouit, vltima additio, & quod an legitime propalauerit, vel non, iudex Ecclesiasticus cognosceret.

Sed contra supra dicta videtur facere, quæ statim idem auctor n. 59. annectit, ubi quærens, an iudex Ecclesiasticus possit cognoscere, an debeat Titius restituere mihi talem rem, vel sufficiat pronuntiasse, eum esse excommunicatum, & remittere postea + cognitionem 86 causæ iudici laico? Respondet, quod imo ipse Ecclesiasticus debet cognoscere, an res sit mihi restituenda, tum quia connexum est peccato, & de connexis idem est iudicium, vt in cap. translatio de confit. item, quia accessorium sequitur naturam Principalis, vt in regula accessorium, de regul. in 6. item, quia iudex præparatorij, est iudex præparati, secundum Ias. in quæst. 3. C. de iud. Dec. rub. eod. tit. in decretalib. nu. 2. Item, quia talis celsura fulminat, vt exeat de peccato & peniteat: sed penitentia sine restitutione (cum ipsa potest fieri) est infructuosa, vt tenet Felin. in cap. ex tenore, in princ. col. penult. num. 18. de rescript. Laurent. Rodolphus in tract. de usuris, 2. par. quæst. 27. num. 8. vol. 16. tract. diuers. Doct. fol. 137. Non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, iuxta iuris regulam vulgarem, 4. de regulis iuris in 6. Sed nihilominus vtrunque existimo verum esse & tenendum, intelligendo vnumquodque in suo casu: Primum, quando ipse monitus comparet in termino monitoriarum, offerens se paratum stare iuri coram iudice competenti, coram quo petit se remitti, & petit desisti à monitorialibus, quia possidet rem iusto titulo, non vero cum peccato nec contra conscientiam, vt est prædictum: Secundum vero, quando monitus non comparuit, sed alij reuelauerunt eum: tunc enim non solum debet à iudice Ecclesiastico declarari excommunicatus propter contumaciam & inobedientiam, sed etiam cogi, præmissa causæ cognitione necessaria ad re restituendam: Nec enim debet pro rei restitutione eum remittere ad iudicem laicum, ex rationibus prædictis: sed si ipse excommunicatus in contumacia, comparet petens absolutionem purgatis expensis, allegans se esse paratum coram iudice suo competente iuri stare, quia possidet rem cum legitimo titulo, non vero cum peccato, si que petat desisti ab ulteriori processu monitoriarum, dummodo contra eum non constet nec probeatur contrarium, non video cur audiendus non sit, ex prædictis supra in prædicta praxi: Itaque præfatus auctor Syluæ in supra dictis duobus, quæ prima facie videbantur contraria inter se, hoc modo est intelligendus & saluandus, quamuis ipse se satis non explicauerit: Hoc namq; modo vtroque stare potest, intelligendo, & limitando secundum assertum prius præcedens, quod secundum debet limitari, si lis pendet contra + Titium coram iudice laico pro illa re, & postea pro habendis probationibus, concessæ fuerint monitoria generalia, & iste Titius non comparuit neque propalauit, quia tunc non potest peti contra eum veniri ad excommunicationem in specie, quia ubi cepti est iudicium, ibi finiri debet: vt in l. ubi capim. ff. de iud. & continetia causæ diuini non debet, vt in l. nulli, C. de iudic. ita Neuzian. an. ubi supr. num. 60.

Secundo obseruandum est, + quod quando lectis in Ecclesiæ his monitorialibus, & sic post earum executionem, aduersarius non comparuit nec restituit bona, practica est secundum Doctores, præcipue apostillam ad Felinum col. fin. in cap. nouit, de iudicis, vt detur libellus coram doctore, fidei faciendo de propalationibus illorum, qui dixerunt contra eum, proponendo, quod est emanauerint monitoria generalia contra detinentes res meas, & contra scientes non reuelantes,

vt

vt patet ex ipsis, cum earum debita executione, de quibus fideles, licet alij propalauerint, Titium talem rem meam tenere, idem tamen Titius reuelare neglexerit nec restituerit curauit, imo eam indebitè detinendo, contra conscientiam perseuerat in peccato in contemptum consutarum Ecclesie, quare petit ipsum Titium sic in genere excommunicatum cogi ad penitentiam, & in specie & nominatim excommunicari, exindeque non absoluaatur, donec exeat de peccato, restituendo dictam rem, cum cæteris clausulis confueter in libellis: Hæc namque conclusio libelli, sonat in denuntiationem Euangelicam, quia vt peniteat; & in iudicalem, vt restituat: quod est vtile ad uitandum conflictum opinionum, secundum Rochem de Curt. in dicto cap. nouit, chara 27. de iudic. oblatio libello, lis contestatur, recipiunturque probationes, parte citata ad videndum iurare testes, quia alias fidei non facerent: illisque publicatis, si nihil opponatur & reiterari iste Titius culpabilis, iudex pronuntiabit eum incurrisse dictas censuras in genere, præcipiendo sub pœna excommunicationis in specie, quod exeat de peccato, & rem restituat: hæc est communis praxis secundum Syluam Nupcial. ubi supra nu. 57. dicentem, quod sepe eam vidit obseruari.

90. Nihilominus + tamen ipse putat esse vtilius practicali alio modo, nepe concludendo in libello solum, quod cogatur ad penitentiam, nulla mentione facta de restitutione rei: Nam idem effectus omnino resultabit, quia non potest penitere, nisi rem restituat, vt est prædictum: erique magna vtilitas, quia in hac conclusioe sumus in denuntiatione Euangelica tantum, ex quo solum principaliter tenditur ad finem correctionis, vt volunt omnes in dicto cap. nouit, ubi Decius, n. 28. Abb. in cap. quemadmodum, col. 3. de iur. iur. in qua non requiritur litis contestatio nec ordo iudiciarius, secundum omnes in differenter in dicto cap. nouit, ubi dicunt, secus esse, quando petitur restitutio rei & sic in iudiciali: requiritur + tamen bina monitio præcedens iuxta formam Euangelij, quia alias non procederet secundum Doctores in dicto cap. nouit, Specular. & alios quos refert & sequitur Maran. de ordin. iud. 6. parte, cap. de demutatione, nu. 5. pag. 347.

92. Imo etiam + nemine instante, dicecelesanus ex suo officio debet denuntiare excommunicatum nominatim & eum facere euitare, quando sibi constat, secundum Aret. in dicto cap. nouit, ad finem, Abb. in cap. Parochianos, 2. notabil. & inc. cum de sideres in 4. notabil. de semen. excommunic. Quæ secunda praxis mihi magis arridet: vnde errant, + qui faciunt citare principalem ad allegandum causas, quare non debeat excommunicari, secundum Guid. Pap. sing. 708. & etiam iudices, qui statim visis propalationibus aliorum, abique causæ cognitione excommunicant nominatim.

94. Vltimo aduertendum est, + quod licet, quantum ad excommunicationem in genere sufficiat vnus testis, secundum Imol. in dicto cap. nouit, col. 6. de iudic. secus ramen est, quantum ad excommunicationem in specie & nominatim, quia tunc cum agatur de magna pœna, requiruntur plenæ probationes, secundum Abb. in cap. cum sit generale, col. 3. de foro compet. Bald. in cap. si fae erdos in prin. de off. ordin. Neuz. ubi supr. n. 62. Vbi nu. præcedenti late agit, an propalantib. sit legenda eorum propalatio, quando postea examinantur in figura iudiciali, si referant se ad eam petendo sibi legi, prout communiter practicitur, & concludit, quod non, & quod si alias fiat, erunt suspecti: cuius contrarium vetius existimo & tenendum.

S V M M A R I V M.

1. Excommunicati impaenitentes, per Principem sacularum puniuntur.

- 2. Perseuerans tempus aliquid in excommunicatione, potest puniri ante annum pœna aliqua temporali.
- 3. L. 1. diul. 5. de los descomulgados, lib. 8. Nova Collectio Regia, merito stabilita iustissima est, vt in muer. 4.
- 5. A iudice Ecclesiastico posse excommunicari, de quibus in prad. l. Regia, eisdem pœna puniri, indubium est.
- 6. Iudex Ecclesiasticus potest cognoscere contra laicum perseuerantem in excommunicatione ipsi iusque nullitate, & temporaliter punire.
- 7. Excommunicatus punius in foro, pœna d. l. Regia non poterit in altero amplius eisdem puniri.
- 8. Absolutus ab excommunicatione, in qua permansit per tempus a lege Regia prohibendum, an post absolutionem possit pœna ab eadem imposita puniri, & nu. seq. nu. 19. assignatur concordia.
- 9. Inuentus dicitur qui est inuentus & captus & representatus Curie.
- 10. Non sufficit, quod probatum sit, quem cum armis de nocte incesisse, nisi cum eis apprehendatur, ad puniam virtute statuti id prohibens imponendam, & quomodo hoc intelligatur, vide nu. 18.
- 11. Delictum semel commissum non aboletur ad evitandam pœnam temporalem, propter penitentiam impositam à iudice spiritali pro consequenda absolutione, nisi esset sufficiens in vtroque foro & publice imposita, alias puniri potest à iudice laico.
- 12. Bigamus, si per Ecclesiasticum iudicem condigna pœna non fuerit punitus, potest per secularem iterum puniri.
- 13. Idem est in blasphemio quamuis hic casibus moderanda sit pœna, nu. 14.
- 15. Punius pro crimine mixti fori ab Episcopo pœna canonica, potest per iudicem civilem puniri secundum iuris civile.
- 16. Absolutus in foro penitentia, non remanet absolutus in exteriori, quin de eo crimine puniri possit.
- 17. L. 2. tit. 5. de los descomulgados, lib. 8. Nova Collectio, Reg. interpretatur.
- 20. Si quis indurato animo per annum in excommunicatione permanserit, contra eum tanquam suspectum de hæresi procedi potest, & quomodo hoc intelligatur, nu. 21. & 22.
- 23. Tempus quo quis in excommunicatione permanere debet, vt pœna legis Regia puniri possit, debet esse continuum.
- 24. Tempus requisitum a lege, nisi aliud exprimat, debet esse continuum.
- 25. Triginta dies pœna carceris imposita a lege Regia blasphemio, debent esse continui, nec sufficit, quod sint interpolati, computati in diuersis vicibus.

C A P V T XII.

De pœnis permanentium in excommunicatione per mensem, & vltra.

IN Concilio Triburiensi, cap. 3. olim Patres decreuerunt, vt qui post excommunicationem inclinari non fuerint ad penitentiam subeundam, per Principem sacularum puniantur. Hinc est, + vt perseuerans per tempus aliquod in excommunicatione, possit puniri ante annum pœna temporali, secundum Ananiam & Felin. e. postulasti, de homicid. quos refert & sequitur Dida. Couar. in cap. alma mater, 1. part. relect. §. 7. nu. 10. de sentent. excomm. lib. 6. circa finem. Quare + non immerito Reges Hispaniæ certis quibusdam pœnis pecuniariis puniri iusserunt eos, qui per mensem & vltra in excommunicatione permanserint, vt cauetur in l. 1. tit. 5. de los descomulgados, lib. 8. Nova Collectio, Regia, quæ ita se habet. *Nada espirituales al animo la obediencia murre la desobediencia, y desobedecer los mandamientos de la santa madre Iglesia,*